

POEZIILE LUI IACOB MUREȘIANU PUBLICATE ÎN „FOAIE PENTRU MINTE, INIMĂ ȘI LITERATURĂ“

de Licinia Borcea

Important membru al familiei Mureșenilor, Iacob Mureșianu a venit în Brașov în anul 1837, chemat din Blaj, după sfatul lui Gheorghe Bariț, de parohul romano-catolic Anton Kovaci. Acesta tocmai înființase în oraș un gimnaziu romano-catolic. În acest gimnaziu Iacob Mureșianu fu invitat, ca profesor. E adevărat că „în epocă se ventila chestia înființării unui gimnaziu greco-român“¹ dar înființarea acestuia nu a fost posibilă la acea vreme.

Integrându-se repede în atmosfera Brașovului, Iacob Mureșianu nu numai că a rămas în acest oraș, ci l-a chemat alături și pe Andrei Mureșanu, pentru ca împreună cu acesta și cu Gheorghe Bariț să acționeze în sprijinul culturii românilor brașoveni.

Încă de la început cei doi Mureșeni au fost colaboratorii lui Gh. Bariț la „Gazeta de Transilvania“ și la suplimentul acesteia, „Foaie pentru minte, inimă și literatură“. „Gazeta“ s-a bucurat de o mare popularitate, atât în Transilvania, cât și în Principate. Colaboratorii ei au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a-i asigura un material interesant, iar redactorii s-au străduit să o mențină, în ciuda tuturor impedimentelor economice sau politice.

Problema colaboratorilor a fost însă totdeauna spinoasă, mai ales în ceea ce privea domeniul literar. Trebuiau susținute atât „Gazeta“ cât și „Foaia pentru minte, inimă și literatură“, fapt care a pus redactorii în situația de a căuta și a cere insistent colaboratorilor versuri și proză. Tinerii redactori au făcut tot posibilul pentru a evita trista experiență a „Foi Duminecii“ în care I. Barac publicase traduceri de tipul „Minunată scăpare dintr-o robie algericească“ sau „Lupta lui Macarie cu câinele căruia au fost omorît pe stăpînul său“, articole referitoare la geografie („Munții cei mai alunecoși de gheață în Rusia“), istorie („Petru cel Mare — istoria vieții“), științele naturii („Șarpele idelesc — Boa constrictor“; „Napul cel de zahar“ etc.), articole moralizatoare („Mărul Evei sau poama cea oprită“, „Făcînd bune, aduce dobînzî“), într-un spirit pur iluminist, care începuse, însă, să fie anacronic. Publicul brașovean nu arătase un interes prea mare pentru acest tip de publicație deoarece din ea lipseau tocmai principalele puncte de atracție: politica și beletristica.

Să nu uităm că, înainte de a se stabili la Brașov, Gheorghe Bariț, însoțit de Timotei Cipariu, a făcut o călătorie la București, unde l-a vizitat pe Heliade, a avut ocazia să vadă ziarul acestuia, a făcut cunoștință cu câțiva dintre autorii cunoscuți în Principate: C. A. Rosetti, Iancu Văcărescu, Cezar Bolliac². Întors la Brașov, redactorul „Gazetei de Transilvania“ a păstrat legătura cu prietenii pe care și-i făcuse în București și a apelat la ajutorul lor pentru a-și susține publicațiile. „Producțiile“ literare erau însă greu de obținut, mai ales când majoritatea colaboratorilor revistelor brașovene erau oameni de știință ca medicii Vasile Pop și Paul Vasici, teologi ca Timotei Cipariu, profesori ca Alexandru Gavra, Ioan Rusu, Ioan Maiorescu. Este adevărat că unii dintre aceștia (T. Cipariu, I. Rusu)³ au trimis atunci versuri publicate cu mare entuziasm de Gheorghe Bariț, majoritatea, însă, fără semnătură căci autorii lor considerau că îndeletnicirile poetice nu conveneau situației lor de profesori la Blaj⁴.

Parțial, deficitul de creații originale a fost mascat prin ideea lui Bariț de a prelua texte din revistele publicate în Principate. În consecință, Gh. Asachi și I. Heliade Rădulescu au avut plăcuta surpriză de a-și

vedea sporit succesul publicațiilor lor cu ajutorul „Gazetei de Transilvania“ și al suplimentului acesteia. Astfel, în foile brașovene au fost publicate texte de: Ion Heliade Rădulescu, Gheorghe Asachi, C. Negruzzi, Gr. Alexandrescu, V. Alecsandri, A. Pann, D. Bolintineanu ș.a.

Într-o astfel de situație a fost cu adevărat meritorie activitatea lui Andrei Mureșanu care nu numai că a dat spre publicare o serie de poezii, dar a scris și a publicat pagini de „Reflexii asupra poeziei“ realizând, mult înaintea celebrelor articole critice ale lui Titu Maiorescu, o critică a poeziilor vremii, cu exemplu de versuri prost alcătuite, cu explicații referitoare la ritm și rimă. Important este însă faptul că, în scopul aflării modelelor de poezie originală, el îndrumă tinerii către folclor: „... în părțile acestea nici un feliu de veselie, nici un sunet de vioară nu se aude fără versuri, dar ce versuri? Populare, firești, fără vreo legătură măiestrită, căci capetele din care au ieșit, acelea n-au învățat nici o logică, n-au citit pe Virgil, nici pe Schiller ori Goethe. Cu toate acestea, au un ce poetic în sine, ce ne place și nouă și după care mult ne batem capul, împlînd coli la cărți întregi, și tot nu-l aflăm.“⁵

Nu am dat întâmplător acest citat căci, dacă autorul rândurilor de mai sus, poet fiind, a lăsat o operă care a putut fi considerată de G. Călinescu „un pas în progresul poeziei ardelenе profetice care avea să culmineze în O. Goga“⁶. Iacob Mureșianu, autor de poezii ocazionale, nu urmează îndrumările mai sus menționate. Dimpotrivă, poezia sa rămâne în domeniul măiestriei tehnice, lipsindu-i tocmai acel „ce“ poetic pe care îl aprecia atât de mult Andrei Mureșanu în articolul său din 1844.

Dacă ar fi să grupăm versurile publicate de Iacob Mureșianu, am putea încerca următoarea variantă:

1. Poezii ocazionale:

— în limba latină: **Ode (Ad lapidem fundamentalem)**, poezie scrisă cu ocazia înființării actualului liceu „Andrei Șaguna“, la 17 septembrie 1851⁷,

„**Laetator aedes...**“, aflată în manuscris, dedicată, probabil, unuia dintre binefăcătorii gimnaziului roman-catolic al cărui director a fost Iacob Mureșianu⁸.

— în limba română: **Oda seculară (la încheierea seculului Gimnasiului din Blasiu)**, publicată în „Foaie pentru minte, inimă și literatură“, nr. 8, 1855, pag. 39-40; **Imnu popularu**, închinat împăratului, publicat în „Foaie pentru minte, inimă și literatură“, nr. 30, din 1852; „**Orațiunea**“ scrisă cu prilejul festivității așezării pietrei fundamentale a gimnasiului românesc din Brașov, în prezența episcopului Șaguna în 17/29 septembrie 1851 și declamată de autor în genunchi“⁹; **Orfelinul**, scrisă cu ocazia înființării Reuniunii Femeilor Române¹⁰.

2. Poezii patriotice: **Martirilor**, scrisă în 1860¹¹; **Eroii luptători**¹²; **Blăstămul mamei mele**, publicată în „Foaie pentru minte, inimă și literatură“, nr. 36, din 1851, pag. 277-279.

3. Satiră: **Mirele cătră logodnică**, publicată în „Foaie pentru minte, inimă și literatură“, nr. 14, din 1955, pag. 76;

4. Versuri de inspirație folclorică: **Baladă la Saltul roman ardelen**, publicată în „Foaie pentru minte, inimă și literatură“, nr. 7, din 1851, pag. 55.

Toate aceste creații au în comun patriotismul declarat, completat de un naționalism exacerbat, tonul moralizator, limbajul latinizant și o puternică influență clasică.

Să luăm, de exemplu, **Orațiunea**, citită la înființarea gimnasiului românesc. Textul cuprinde 18 strofe, de două tipuri, situate alternativ. Primul tip folosește versuri lungi, de 19/18 silabe, cu cezură la cea de-a 7-ea silabă și rimă încrucișată. Cel de-al doilea tip de strofă are versuri de 7/6 silabe, cu rimă încrucișată. Măiestria tehnică nu poate fi contestată și este probabil că pentru autor doar prin aceasta se poate caracteriza o poezie:

„*O! corpul presusinței revarsă'n respetire,
Foloase însutite, fêrindu-i de orice nuori.
Trămite-le o, Doamne! zecită fêricire
La toți ce-n panteonul acesta's fundatori!
Cu zehul Arhieriei
Cu fapta cei păstori;
Cu peanu, mișcând zeti,
Toți primii luptători”.*

Într-adevăr, în viziunea lui Iacob Mureșianu, „cu peana“ se putea lupta mai bine decât cu arma, iar bărbatii învățați în școlile Blajului erau datori să scrie și să publice pentru a-i învăța pe neștiutori, pentru a comunica tuturor fraților români adevărurile atât de bine cunoscute lor: originea latină a limbii și a poporului român, unitatea spirituală a românilor din cele trei provincii.

Nu numai forma, dar și conținutul poeziei lasă să se vadă influența studiilor la Blaj: cunoașterea și deosebita prețuire a autorilor latini și influența unui iluminism deja anacronic în Europa, utilizând șabloanele clasicismului, în care abundă zeii invocați în sprijinul respectivei școli.

Primul invocat este chiar Dumnezeu, numit aici „zeu, Tată al luminii“. Aluzia iluministă este evidentă, mai ales că în versurile imediat următoare școala este numită „fântâna luminării“. Zeul suprem este invocat pentru a ajuta la „opul sfânt“ al inaugurării școlii, școală care va trebui să devină, spune poetul, un nou Ierusalim. Înființarea ei va înlătura „osânda“ la care au fost supuși românii, și anume „lipsa de muză“. Numai în acest mod poate fi păstrată și perpetuată „frățietatea confrăților firești“. Muzelor Parnasului li se cere să-și reverse, fiecare, talentul asupra școlilor:

*„Și Clio, ce prezide istoriei de ginte
Cu Melpomene, tragic ce amă a tracta;
Și Calliope'ntoarnă ce luptele ferbinte;
Polimina, ce jură: oratori voi forma;
Euterpe lângă flaute,
Terpsicore cu joc
Cu toate mâna'și caute
Soțite-n ăsta loc!!!“*

Nu lipsește nici „prezidele Feb“ din invocatie și, evident, nici „Româna muză“. Aceasta este văzută „profugă-n secol“, exilată din palate în „înguste cămări“, slujită de demon și având o soartă nefericită. Poetul cere Domnului să refacă fosta măreție a acestei muze, să o înalțe și să-i dea forță să poată lupta pentru fiii și nepoții națiunii, purtând cu sine „virtutea creștinească“, reprezentată de credință și caritate. Creștinismul susținut de muzele Parnasului, iată o imagine contradictorie. Nu este însă vorba de o inovație. Iacob Mureșianu nu a făcut decât să dea formă literară unor locuri comune ale epocii. Cum a fost posibil acest eclecticism putem înțelege dacă ținem cont de studiile urmate de tânărul Iacob la Blaj. Să urmărim, după datele oferite de Aurel A. Mureșianu în albumul comemorativ închinat lui Iacob Mureșianu, clasele urmate la Blaj de cel de-al treilea fiu al preotului Ioan Mureșianu: „După terminarea celor cinci clase gimnaziale, a Principiei, Gramaticiei, Sintaxei, Retoricei și Poeziei, (I.M.) intra în 1831 în cursul filosofic, de doi ani, întemeiat tocmai atunci. Aici avu de profesori pe tinerii naționaliști Timoteiu Țipariu și Simion Bărnuț, viitori amici ai lui de idei și tovarăși de luptă. După terminarea acestui curs el trecu în seminarul teologic“¹³. Iată deci, alături de studiile teologice, clasicismul, studiat ca înalt model de artă poetică și ideologia unui iluminism combativ alimentat, pe fondul problemei naționale, de romantismul care începea să se afirme în Europa.

Totuși, în ceea ce privește romantismul lui Iacob Mureșianu, asimilările sunt parțiale și, probabil, din surse indirecte. Este preluată mai degrabă forma decât fondul, însă, chiar din punctul de vedere al formei, rezultatul este hibrid. Într-o poezie cum este, de pildă, **Orfelinul**, romantismul se limitează la temă și la câteva imagini poetice. Un copil povestește, într-o confesiune plină de jale, despre fericirea vieții alături de părinți, evocă figura tatălui și plecarea acestuia la luptă, în revoluția de la 1848 (inclusiv discursul ținut la plecare), moartea părinților și rătăcirile copilului până în momentul constituirii unei asociații caritabile care oferă adăpost orfanilor:

*„Și plânsul mi s'alină, îmi vine-o mângăiere
Căci mumele române s'au strâns în ajutor;
Ear Dumnezeu prea bunul le-a dat deja putere
Cât poate să ajute mulți orfelini cu spor“.*

De fapt poezia a fost scrisă pentru a sărbători înființarea Reuniunii Femeilor Române, „spre ajutorul creșterii fetițelor române orfane“¹⁴.

Ici-colo, textul cuprinde formulări romantice: „trupu-mi amorțise de groază, de fiori“; „dușmanul

limbei noastre, tiranul tăia tot“; „ceream și de la fiare mâncare, ajutoare“; „cerul veșmântul îmi fusese“. Discursul patriotic, cu unele rezonanțe romantice, se limitează la enumerarea eroilor neamului (Mircea, Mihai, Corvin, Ștefan) și la o serie de exclamații retorice de genul: „Să mor! numai națiunea să fie liberată!“ Trebuie să recunoaștem, tonul seamănă mai mult cu cel al jurnalistului decât cu cel al poetului:

„Ah! astăzi mor mai bine, decât iar în sclavie

Să-ți duci și tu viața, române strănepot“.

Întâlnim chiar și motivul atât de îndrăgit de umaniști, „fortuna labilis“, formulat: „roata cea fatală a sorții“. Frecvente, din păcate, sunt formulările prozaice: „râdeam cu toți la masă“; „am fost tratați ca vita, noi, sânge de eroi“. Gazetarul sacrifică lesne poezia în favoarea discursului retoric.

În ceea ce privește figurile de stil, acestea sunt rare și banale. Metaforic, de exemplu, viața e numită „firuțul ăst subțire“. Comparațiile sunt tot de același gen: „eram sglobiu ca mielul“.

Din punctul de vedere al lexicului, textul amestecă neologisme și latinisme („nutrire“, „numeră“ cu sensul „enumeră“) alături de cuvinte populare: „firuțul“, „crețe“, „cerbice“, „surcel“ etc.

Treptat, pe măsură ce foile brașovene urmează modelul blăjean în ceea ce privește ortografia, lexicul devine tot mai greoi și, uneori, ininteligibil pentru sfârșitul secolului nostru. Astfel, în poezia **Blăstămul mamei mele** apar versuri ca:

„Așa prorupe mama

De viscoli, de fiori

Crucită, cerând sama

La fete și la feciori.“

Despre înțelesul unui cuvânt cum este „prorupe“ nu ne poate lămuri decât dicționarul lui Laurian:¹⁵ „a se versa cu furia sau în mare cantitate“¹⁶.

Îmbinarea de neologisme și cuvinte populare este aici mult mai frecventă, dar și mai insolită, din păcate nu în avantajul poeziei: „Atomii fără suflet ca vulpea“; „Când blastăm nu dau grații“; „invidul rău la cuget“; „ești om cu fruntea altă“; „Pescarii stau la schele/ Și cursa-n turbid pun“ ș.a.m.d.

Textul, extrem de lung (36 de strofe), cuprinde blestemele pe care mama-țară la aruncă asupra fiilor nrecunoscători, care își asupresc frații sau nu își recunosc apartenența națională („négă a sea natură“). Sunt enumerați aici tiranii, dușmanii țării, dușmanii nației române, judecătorii nedreți, trădătorii, bogații zgârciții, hoții, invidioșii, clevetitorii, ateii, bețivii etc., autorul profitând de ocazie pentru a realiza o adevărată trecere în revistă a păcatelor omenești. Atitudinea este specifică pașoptiștilor care încercau, în spirit mai degrabă iluminist decât romantic cu orice prilej, mai mult sau mai puțin potrivit, să educe poporul; o poezie avea valoarea unui discurs politic și nu valoare în sine. Nu sentimentul contează, ci ideea transmisă, cu cât mai mare limpezime. În ceea ce-l privește pe Iacob Mureșianu, limpezimea textului său este, cum am mai spus, întunecată de forțarea limbii în sensul unei exagerate latinizări:

„Blăstăm! pe ori ce ființă ce-și négă a sea natură.

Când blastăm nu dau grații la nimic pe pământ,

Ci blastăm petra'n mare și scopulii'n strămtură

Și tot, ce-n giurul nostru, nu cruță ce-i mai sânt!!“

Poate, dacă exprimarea nu ar fi fost atât de ocultată de latinisme, Tudor Arghezi și-ar fi aflat un înaintaș demn în ceea ce privește transpunerea blestemelor în textul poetic. Unele imagini, de o deosebită expresivitate, sunt de-a dreptul sabotate de formulare:

„Să cadă de pe osei bucăți de corbi scobite,

Schelet să se înalță din cercul pământesc;

Să-i fie'n aer patul tot sus la simetite,

Cu îngerii rebelnici de mână să-l privesc;“ (...)

„Devină sclav în lanțuri

De gât și de picior

În temniță, la șanțuri,

Lipsit de-a lumii șor.“ (...)

„Lătit de fome péră,

De tremuri scutuit,

La fere de ocară... “ ș.a.

Pe măsură ce se desfășoară, discursul patriotic se transformă într-unul moralizator. Dacă **Martirilor** sau **Eroii luptători** sunt texte închinatelor celor ce au luptat pentru idealurile revoluției, un text cum este, de exemplu, **Mirele cătră logodnică** este o satiră adresată tinerei cochetă care preferă să viziteze „boltele“, să poarte „grea matasă“, pene și suliman, să meargă la „soarea“ în loc să cugete la „a nației dulceață“. Pe lângă aceste păcate frumoasa mai îndrăznește și să vorbească „o limbă aspră“ dovedindu-se astfel „vulpe pestrițată cu păunu“, iar logodnicul ajunge la concluzia finală: „nici că voiu să mă cununu“. Din păcate, dacă în textul cu tentă patriotică înfierarea dușmanilor putea crea imagini interesante, care să ne ducă gândul spre vechile picturi bisericești, aici textul ajunge la înverșunări penibile:

„Nu'mi da vina că suntu rece, că privindu la haina ta

Cătu de grea matasă este și-așa'ți place a purta.

Inima mi se'nvălește în desprețu d'acestu dușmanu,

Ce familii despoiește, și mă'nfioru d'acestu satanu.“

Nu se poate ști dacă mătasea era un aprig dușman al lui Iacob Mureșianu, dar limba în care sunt scrise poeziile devine, pe măsură ce trece timpul, tot mai nepotrivită artei literare. Logodnica, deși descrisă ca pretențioasă absorbită de modă, este numită „iubită lele“, iar logodnicul nu-i face „curte deasă“ căci:

„Eată'ți spunu că mă'fiora, cându privescu la péna ta,

Cătu de naltu în aeru sboră și iubești a o purta.“

În ceea ce privește **Balada la saltul roman ardeleanu**, textul încearcă o valorificare, după moda romanticilor, a versului popular. Evident, latinismele strică mai mult chiar decât diminutivele, oferind cititorului de azi, un text care devine, fără intenție, comic:

„Frunză verde, plopuri nalte,

Dați feciori l'a nostre salte

Și jucați, ca para-n foc,

Erezitul Romei joc. (...)

Sus o dată'ntr'o unire

Totă lumea să se mire,

Că și asprii timpi la dinți

Strîns ne leagă de părinți!“.

Așa cum tânăra copilă nu trebuie să uite idealurile naționale pentru a crește „românași bravi“, tot astfel feciorul prins în horă trebuie să-și amintească mereu că este viță de roman și că trebuie să fie gata oricând să moară „pentru nație“. O astfel de viziune este tipică unui romantism naiv, care a importat câteva imagini-tip pe care încearcă să le implanteze în folclor: copila de la țară, pură, naivă, dar cu dragoste de neam, junele patriot înnobilit de vița „măreață“ a Romei, tiranul care trebuie neapărat „dumicat“ de „iataganul“ răzbunător, cochetă amatoare de petreceri și rochii la modă, tinerii învățați care primesc, în școlile cele noi, lumina științei.

Nu altfel proceda Ion Heliade Rădulescu atunci când, în primul număr al „Curierului Românesc“ dădea o astfel de descriere convențională a societății: „Folosul Gazetei este de obște și deopotrivă pentru toată treapta de oameni: într-însa politicianul își pironeste ascuțitele și prevăzătoarele sale căutături și se adâncează în gândirile și combinările sale; aici, liniștitul literat și filosof adună și pune în cumpănă faptele și întâmplările lumii, îndrăznețul și neastâmpăratul războinic ce desăvârșește într-una povătuindu-se din norocirile sau greșalele altor războinici; băgătorul de seamă neguțător dintr-însa își îndreptează mai cu îndrăzneală spiculațiile sale, până când în sfârșit și asudătorul plugar, și el poate afla aceea ce înlesnește ostenele sale și face să umple câmpurile de îmbilsugătoarele sale roduri¹⁷. Astfel, publicațiile, care s-au răspândit rapid în perioada pașoptistă, au avut efecte din cele mai diverse. În plan istoric și politic ele au contribuit efectiv la constituirea și dezvoltarea națiunii române și a statului național. În plan cultural, însă, ele au promovat înlocuirea culturii orale cu cea scrisă. Evident, aceasta a dus la formarea literaturii române, la pătrunderea românilor în circuitul valorilor culturale europene. Pe de altă parte, rapiditatea cu care s-a desfășurat acest proces a generat fenomene de apariție a unor texte hibride, în care autorii, după

ce au studiat textele clasice, după ce au învățat să țină discursuri și să compună admirabil în latină, s-au văzut în situația de a vorbi unui popor care nu-i înțelege. Soluția a fost una de compromis: cuvinte populare au pătruns de-a valma cu neologisme și latinisme, într-o limbă din care fiecare putea alege ce pricepea, nu degeaba criticată de Caragiale:

„O scola'ndatu Romane! Pornesce! Vino! Vini?

Dar' fugi din ochi fantoma fatala de pe culme

Celeno esti tirana, ori vulturu panditoriu?

Concedemi o minuta de-unu sboru, tu peri adunca,

Seu canta p'a mea corda: Romanu și viitoriu”¹⁸.

Evident, nu-i putem acuza pe pașoptiști că au scris folosind o gramatică încă instabilă. În fond, prin scrierile lor s-au făcut primii pași către o limbă literară. Este însă intrigantă maniera în care, la jumătatea secolului al XIX-lea, textele devin mai greu inteligibile decât cele de la începutul aceluiași secol. Dacă în 1855 blăjenii sărbătoreau 100 de ani de la înființarea gimnaziului care dăduse profesori nu numai Ardealului ci și Moldovei și Țării Românești, aceleași instituții au reușit, prin excesiva lor orientare naționalistă, să izoleze scriitorii ardeleni printr-o limbă scrisă numai de ei folosită. Fenomenul a generat, în timp, o receptare deformată, extinsă asupra intelectualului ardelean, văzut asemeni unui profesor pedant, dolidora de cultură clasică, dar rupt de cotidian și incapabil de a înțelege latura practică a vieții, moralist acerb, căutând a transpune în practică virtuțile romane. În **Oda seculare**, Iacob Mureșianu pare să confirme această viziune:

„Voi none musii și Febe, politi si acestu palatu,

La fii de fii sa fia: Parnasu, Olimpu togtatu

Virtutea, ce la Reguli, la Codrii și Valerii

Deschise cerulu, icea sa-si plante paradisu”¹⁹.

Literatura a fixat definitiv acest tip prin personaje ca Toma Nour, Ioan Belciug, George Demetru Ladima sau, în variantă comică, Mariu Chicoș-Rostogan. Cert este că și acum există o tendință generală de a privi cu ușoară ironie și neîncredere intelectualul din Transilvania. Lucrurile, însă, ar trebui limpezite, căci acești oameni, în ciuda naționalismului lor exagerat, erau minți limpezi și deloc exaltate. Să nu uităm că un Iacob Mureșianu nu se considera poet, ci luptător pentru cauza națiunii române. Să nu uităm că textele lor se publicau în periodicele brașovene, că urmau să fie răspândite atât în Transilvania cât și în Principate, cu scopul clar de a insufla românilor mândrie națională și dorința de a se uni. Autorilor le este indiferent dacă o idee se repetă, dacă imaginile nu sunt poetice, căci ele trebuie să fie, în primul rând, convingătoare. Este limpede că literatura este sacrificată în favoarea ideologiei, că acest lucru se va produce încă multă vreme, până când ardelenii se vor simți stăpâni în propria lor țară. E adevărat, critica literară nu judecă după criterii sociale sau istorice. Ne va fi deajuns să constatăm că nu avem în studiu un poet cu mai mult sau mai puțin talent, ci un gazetar care e gata să facă orice, chiar și poezie, pentru a-și propaga și susține ideile. Poate că, în textul jurnalistic, se exprimă uneori cu mai mare ușurință. Nu totdeauna, e drept, dar uneori este absolut convingător, cum este în acest fragment în care pledează pentru înființarea unei universități la București: „... românii cu o singură universitate ar putea să devină în adevăr purtătorii culturii și civilizațiunei europene în Orient, nivelând tot ce e barbar în jurul lor până la Prut și Bosfor cu arma culturii. Dacă M-Sa Domnul. alesul românilor cu toți adevărații patrioți români nu vreau că să le peară memoria în posteritate... deacă în vinele M-Sale bate un sânge fierbinte de Român adevărat, credem, că nu-i va espiia Domnia fără a o încununa cu înființarea întetită și înainte de toate a unei Universități române, care, răspândindu-și razele, să fie purtătoarea de culturi și civilizațiune în Orient. Numai astă armă, această putere singură poate apăra existența și soliditatea națiunei române, ca să poată pune stavila streinismului care o amenință și subminează, sub stema că numai lor le e dat a lăți civilizațiunea...”²⁰.

Și dacă aceste cuvinte au răsunet și astăzi în inimile românilor, suntem convinși că o rezonanță asemănătoare o vor avea și unele din versurile care i-au mișcat pe contemporanii celebrului gazetar:

„Ești om cu fruntea altă, menit să cați la soare,

Destinu-ți: „Fii fărice, fii liber de amar!”

*Ești floare-n primăvara vieții de amóre,
Înscrisă cu-al tău nume, roman, sub soare rar:
Înalță-ți fruntea, frate!
Că umbra-ți va urma;
Să fii și tu-n dreptate
Fă! lucră! nu-nceta!"*

NOTE:

1. Iuliu Moisil, **Figuri grănițerești năsăudene**, Năsăud, 1937, pag. 219.
2. Ilie Moruș, „**Gazeta**” și **începuturile teatrului românesc în Transilvania**, în **130 de ani de la apariția „Gazetei de Transilvania”**, Brașov, 1969, pag. 94.
3. Vasile Netea, **Primii colaboratori ai foilor de la Brașov, în 130 de ani de la apariția „Gazetei de Transilvania”**, Brașov, 1969, pag. 1; 23.
4. „Iată sentimente într-adevăr mișcătoare și care, mărturisite într-o așa de limpede expresie poetică, nu fac decât să lumineze și mai viu figura asceticului Cipariu, strâns înfășurat în brăul violet al demnității clericale, și să-l apropie și mai mult de înțelegerea ce i se cuvine. Ele explică totodată motivul pentru care Cipariu, una din speranțele mari ale bisericii Blajului, dar care nu avea atunci decât 33 de ani, nu voia să i se atingă numele „nici cât un fir de mac”, fiindcă ar fi fost cu totul nepotrivit ca recunoașterea „focului din sânge” să se facă pe această cale, cu toată promisiunea de înfrânare sub șapte peceti.” Vasile Netea, **op. cit.**; pag. 16.
5. Andrei Murășanu, **Câteva reflexii asupra poeziei noastre**, în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, nr. 26, iunie, L844.
6. George Călinescu, **Istoria literaturii române de la origini până în prezent**, Editura Minerva, București, 1986, pag. 255.
7. „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, vol. XIV, nr. 38, 1851, pag. 296.
8. Doc. nr. 6 352, dos. 2, în Arhiva Mureșenilor, Brașov.
9. Aurel A. Mureșianu, **Iacob Mureșianu**, Album comemorativ, Brașov, 1913, pag. 77; în continuare Aurel A. Mureșianu publică și textul **Orațiunii**, pag. 77-79; textul a mai apărut în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, nr. XIV, 1851, pag. 288 și în „Arhiva Someșană”, vol. V, nr. 19, pag. 105-107.
10. v. „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, nr. XIV, 1851, pag. 32 și **Almanahul scriitorilor de la noi**, editat de Sebastian Bomemisa, Editura Librăriei naționale, Orăștie, 1911.
11. Aurel A. Mureșianu, **op. cit.** pag. 79; versuri publicate și în „Arhiva someșană”, cu titlul **Odă către Martiri**, în vol. V, nr. 19, pag. 107-108.
12. Aron Pumnul, **Lepturariu românesc cules den scriptori rumâni**, Editura cărților școlare, Viena, 1862-1865, vol. II, partea a II-a, pag. 5.
13. Aurel A. Mureșianu, **op. cit.**, pag. 14.
14. Iuliu Moisil, **op. cit.**, pag. 220.
15. A. T. Laurianu și J. C. Massimu, **Dicționarulu limbei romane**, după însărcinarea dată de Societatea Academică Română, elaboratu ca proiectu, Bucuresci. Noua typografia a laboratoriloru romani, 1871.
16. Laurian, **op. cit.**, pag. 813.
17. **Din presa literară românească a secolului al XIX-lea**, ed. a doua revăzută și adăugită, Editura Albatros, București, 1970, Antologie, note și glosar de Aurel Petrescu.
18. Iacob Mureșianu, **Oda seculare la încheierea seclului gimnasiului din Blasiu** în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, vol. XVIII, 1855, nr. 8, pag. 39-40.
19. Idem, pag. 39-40.
20. Aurel A. Mureșianu, **op. cit.**, pag. 80-81.

